

Анастасія ЛЄЗІНА,
канд. екон. наук, доцентка кафедри бізнес-економіки та підприємництва
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID 0000-0003-0516-6598
liezina.anastasiia@kneu.edu.ua

КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність. В умовах цифрової трансформації економіки, через розвиток технологій штучного інтелекту, стрімких змін нормативно-правової бази та діяльність контролюючих та регулюючих структур, комплаєнс значно впливає на рівень економічної безпеки організацій. Набір вимог, що виходять від внутрішнього та зовнішнього середовищ організації, які вона змушена виконувати, постійно розширюється з об'єктивних причин. І якщо внутрішні можуть бути переглянуті, то зовнішні не завжди піддаються коригуванню. Все це вимагає від організацій додаткових зусиль щодо контролю за дотриманням усіх заданих обмежень.

Результати дослідження. Аналіз літературних джерел розкриття сутності поняття "комплаєнс" є дискусійним. З одного боку, зазначається, що комплаєнс є механізмом контролю, видом контролінгу, формою внутрішнього контролю або контрольною функцією [1], підходом, елементом системи [2], формою відповідальності, зобов'язанням, видом аудиторської діяльності. З іншого боку, наголошується на його самостійному значенні, при цьому автори зазначають, що комплаєнс є процесом [3], перевіркою, системою. У визначеннях використовуються критерії відповідності, якими виступають законодавство, норми, правила, стандарти та принципи. Тому в літературі можна зустріти пропозиції розділяти комплаєнс на юридичний (відповідність діяльності нормативно-правовим актам) та етичний (відповідність галузевим стандартам, закріпленим в актах та внутрішніх нормативних документах компанії) [4].

На наш погляд, комплаєнс набуває більш певних рис як форми контролю, спрямованої на попередження несприятливих економічних наслідків (завдання фінансової, матеріальної, репутаційної шкоди) внаслідок прийняття помилкового управлінського рішення, що є важливим для зміцнення рівня економічної безпеки підприємства.

З точки зору саме побудови системи економічної безпеки підприємств, комплаєнс на наш погляд є необхідним інструментом вчасної ідентифікації, протидії загрозам та ризикам, а також зниження негативного впливу на подальшу діяльність підприємства. Для аргументації висловленого було здійснено порівняльний аналіз комплаєнс-контролю з іншими формами контролю на підприємстві (табл.1)

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз комплаєнс-контролю з іншими формами контролю на підприємстві

Критерій	Комплаєнс-контроль	Управлінський контроль	Внутрішній аудит
Зміст контролю	Перевірка відповідності внутрішнім та зовнішнім нормативно-правовим актам, галузевим стандартам, внутрішнім регламентам	Прийняття управлінських рішень для нормального функціонування підприємства	Комплекс заходів щодо проведення моніторингу діяльності підприємства
Предмет контролю	Комплаєнс-ризики	Доходи та витрати підприємства	Будь який процес, функціональне навантаження та система в діяльності підприємства
Забезпечення контролю	Фінансові та нефінансові показники	Фінансові показники	Фінансові та нефінансові показники
Реалізація контролю	Контроль за відповідністю фінансових та нефінансових показників	Моніторинг фінансових показників та формування управлінського рішення	Моніторинг та контроль фінансових та нефінансових показників
Підрозділ підприємства	Відділ комплаєнс-контролю	Менеджери підприємства	Служба внутрішнього контролю

Джерело: систематизовано автором на підставі [2 – 5]

За підсумками порівняльного аналізу, виділимо особливості комплаєнсу як сучасної форми контролю:

- має проактивний характер, оскільки орієнтований на розширення можливостей шляхом розробки відповідних політик, процедур та критеріїв контролю.
- інтегрований з бізнес-процесами, оскільки включає всі рівні діяльності організації, враховує галузеву специфіку організації;
- сфокусований на етиці та корпоративній культурі організації, оскільки орієнтований не лише на дотримання формальних правил, а й на розвиток корпоративної культури, дотримання етичних та моральних принципів у роботі всередині організації та із зовнішніми контрагентами.

Висновки. Таким чином, комплаєнс може відігравати ключову роль у зміцненні економічної безпеки організації, допомагаючи мінімізувати ризики, зменшуючи фінансові втрати та запобігаючи можливим штрафам або збиткам. Активно цей інструмент використовується в організаціях фінансового сектору та працюючих на міжнародному ринку для забезпечення законності та етичності бізнес-практик організації, а також для підтримки її репутації та довіри з боку клієнтів, партнерів та регуляторів. Правильно організована система комплаєнсу допомагає організації бути готовою до викликів та змін на ринку, а також сприяє її сталому розвитку та успіху у довгостроковій перспективі. Комплаєнс дійсно здатний забезпечити реальний захист, спростувати конфлікт інтересів, а також містить у своєму арсеналі цілий спектр елементів, які можуть бути реалізовані в процесах зміцнення економічної безпеки підприємства. Його перевагою є те, що він заснований на проактивному характері, що дозволяє виявити ризики на ранніх стадіях прояву.

Список використаних джерел

1. Гура В. В. Система комплаєнс як спосіб подолання корупції. *Економіка і суспільство*. 2023, № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-77>.
2. Швидка Т. Комплаєнс-контроль у системі корпоративного управління господарськими товариствами. *Підприємництво, господарство і право*. 2020, № 12, с. 85 – 90. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.12.14>.
3. Карпушенко М., Карпушенко О. Теоретико-методологічні аспекти формування системи комплаєнс-контролю. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*, 2023, № 1, с. 132–142. DOI: 10.30837/ITSSI.2023.23.132.
4. Можаровський М.Ю. Комплаєнс суб'єктів господарювання: поняття, види та принципи. *Проблеми цивільного, господарського, трудового права та права соціального забезпечення*. 2021, № 12, с. 204 – 208. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2021.4